

Nastavení valorizačního mechanismu minimální mzdy

Informace k legislativnímu procesu novely zákoníku práce

Novela zákoníku práce, která upravuje nový valorizační mechanismus minimální mzdy, byla předložena do meziresortního připomínkového řízení dne 11. října t. r. s termínem jeho ukončení 8. listopadu t. r. Následující popis valorizačního mechanismu minimální mzdy vychází z předložené novely zákoníku práce do výše uvedeného meziresortního připomínkového řízení.

Valorizační mechanismus zohledňuje programové prohlášení vlády, dlouhodobou snahu o zavedení automatického valorizačního mechanismu minimální mzdy a požadavky směrnice o přiměřených minimálních mzdách v EU.

Programové prohlášení vlády

V programovém prohlášení vlády je v kapitole „Sociální a rodinná politika“ uveden závazek zavedení automatické valorizace minimální mzdy.

Shrnutí požadavků směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2041 ze dne 19. října 2022 o přiměřených minimálních mzdách v Evropské unii

Podle směrnice o přiměřených minimálních mzdách musí být v členských státech EU zajištěna přiměřená minimální mzda.

Směrnice neusiluje o harmonizaci úrovně minimální mzdy v EU, výslovně nestanovuje úroveň minimální mzdy v členských státech, ani nezavádí jednotný mechanismus pro stanovení minimálních mezd na národní úrovni. Účelem směrnice je vytvoření základního rámce na úrovni EU, který zajistí, aby národní systémy stanovování minimální mzdy umožňovaly všem pracovníkům přístup

k přiměřené minimální mzdě, ať už ve formě zákonné minimální mzdy nebo mezd stanovených v kolektivních smlouvách.

Podle směrnice musí členské státy se zákonnými minimálními mzdami zavést nezbytné postupy pro stanovování a pravidelnou aktualizaci minimálních mezd. Stanovování a aktualizace těchto mezd se řídí kritérii nastavenými tak, aby podpořila jejich přiměřenost s cílem dosáhnout důstojné životní úrovně, omezit chudobu pracujících, podporovat sociální soudržnost a vzestupnou sociální konvergenci a snížit rozdíly v odměňování žen a mužů. Členské státy mají vymezit tato kritéria v souladu se svými vnitrostátními postupy. Vnitrostátní kritéria pro stanovení minimální mzdy musí zohledňovat:

- kupní sílu zákonných minimálních mezd s ohledem na životní náklady,
- obecnou úroveň mezd a jejich rozdělení,
- tempo růstu mezd,
- dlouhodobou vnitrostátní míru produktivity a její vývoj.

Směrnice umožňuje členským státům použít automatický mechanismus valorizace zákonných minimálních mezd, který je založen na jakémkoliv vhodném kritériu nebo kritériích a který je v souladu s vnitrostátním právem a zvyklostmi, pokud jeho uplatňování nevede ke snížení zákonné minimální mzdy.

Směrnice rozlišuje automatickou indexaci a aktualizaci samotného mechanismu. Zatímco ke zvýšení může docházet každý rok automaticky, tak samotný mechanismus musí být aktualizován minimálně jednou za čtyři roky. Aktualizací může v tomto kontextu být i evaluace samotného rámce. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že v praxi nelze stanovit časově neomezený automatický valorizační mechanismus minimální mzdy, protože musí být umožněno, aby mohlo dojít alespoň jednou za čtyři roky k aktualizaci parametrického nastavení mechanismu.

Členské státy musí stanovit a využít tzv. orientační referenční hodnotu, podle které je posuzována přiměřenost minimální mzdy. Referenční hodnoty členských států EU mohou např. odpovídat mezinárodně užívaným úrovním 50 % průměrné hrubé mzdy a 60 % mediánové mzdy nebo se může jednat o národní referenční hodnoty. Nemusí se ani jednat o určitou relaci k průměrné nebo mediánové mzdě, ale je možné využít i vazbu na jiné indikátory – například srovnání s hranicí příjmové chudoby nebo s kupní silou minimální mzdy. **Orientační referenční hodnota není podle Evropské komise cílem a členské státy nemají povinnost ji dosáhnout, ale mají na ni odkazovat**

pro účely porovnání své stávající úrovně minimální mzdy ve vztahu k hodnocení její přiměřenosti. Směrnicí doporučené úrovně (50 % průměrné hrubé mzdy a 60 % mediánové mzdy) jsou výsledkem analýzy prezentované v dopadové zprávě (Impact assessment), která byla Komisí publikována v roce 2020, a jež byla obecně platná pro EU. Nejednalo se tedy o úrovně doporučené pro jakýkoliv konkrétní členský stát EU. Podle metodických konzultací s experty Evropské komise se rovněž musí jednat o jednu konkrétní hodnotu a nemůže se jednat o interval. Členské státy EU musí přijmout opatření nezbytná k dosažení souladu se směrnicí o přiměřených minimálních mzdách v EU do 15. listopadu 2024.

Navrhovaný valorizační mechanismus minimální mzdy

Záměrem nového valorizačního mechanismu je zajistit předvídatelný nárůst minimální mzdy na základě stanovené a se sociálními partnery projednané cílené relace minimální a průměrné mzdy. Navržená novela zákoníku práce obsahuje dvě varianty orientační referenční hodnoty k posouzení přiměřenosti minimální mzdy, a to 50 % (var. I) nebo 45 % (var. II) průměrné mzdy v národním hospodářství. Novela stanovuje nový valorizační mechanismus minimální mzdy a určuje povinnosti vlády ČR v rámci procesu aktualizace minimální mzdy. Účinnost novely zákoníku práce se navrhuje dnem 1. července 2024.

Zákoník práce podle předloženého návrhu stanoví samotný mechanismus valorizace minimální mzdy bez konkrétního parametrického nastavení. Tzn. v zákoníku práce bude stanoven mechanismus výpočtu minimální mzdy, budou definovány podmínky stanovení koeficientů, frekvence stanovení koeficientů, nutnost zohlednění povinných kritérií přiměřenosti (tj. kupní sílu zákonných minimálních mezd s ohledem na životní náklady, obecnou úroveň mezd a jejich rozdělení, tempo růstu mezd, dlouhodobou vnitrostátní míru produktivity a její vývoj) a zároveň bude obsahovat nezbytnost konzultací v rámci celého procesu se sociálními partnery prostřednictvím Rady hospodářské a sociální dohody ČR.

Parametrické nastavení stanoví nařízení vlády. Pravidelně každé dva roky bude vláda svým nařízením stanovovat příslušné koeficienty, které budou stanoveny tak, aby umožnily dosažení cílené relace minimální a průměrné mzdy pro dané dvouleté období (v odůvodnění nařízení vlády). Pro stanovení cílené relace navržená novela

zákoníku práce ukládá vládě vždy při aktualizaci parametrů (koeficientů) valorizačního mechanismu v nařízení vlády zohlednit analýzu základních povinných kritérií přiměřenosti minimální mzdy (kupní sílu zákonných minimálních mezd s ohledem na životní náklady, obecnou úroveň mezd a jejich rozdělení, tempo růstu mezd, dlouhodobou vnitrostátní míru produktivity a její vývoj) a v rámci celého procesu konzultaci se sociálními partnery prostřednictvím Rady hospodářské a sociální dohody ČR.

MPSV každoročně svým **sdělením** ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv do 30. září **pro následující kalendářní rok vyhlásí konkrétní výši minimální mzdy** vypočtenou na základě zákoníkem práce určeného mechanismu a nařízením vlády stanovených koeficientů.

Základní prvky valorizačního mechanismu jsou:

- **predikce průměrné hrubé mzdy** publikovaná Ministerstvem financí,
- **koeficient** pro stanovení výše minimální mzdy.

Základní body úpravy valorizačního mechanismu jsou:

- Minimální mzda bude výsledkem součinu predikce průměrné hrubé mzdy v národním hospodářství a koeficientů stanovených v příslušném nařízení vládou.
- Koeficienty pro jednotlivé kalendářní roky stanoví vláda svým nařízením na dobu 2 let. V rámci tohoto dvouletého intervalu se bude minimální mzda automaticky každoročně zvyšovat podle aktuální predikce průměrné hrubé mzdy a výše příslušného koeficientu.
- Vypočtená měsíční minimální mzda bude vždy zaokrouhlena na stokoruny nahoru. Z měsíční minimální mzdy se zákonem stanoveným postupem dále vypočítá hodinová minimální mzda, jejíž výše se zaokrouhlí na desetihaléře nahoru.
- Minimální mzda nebude moci podle valorizačního mechanismu klesnout, a to ani v případě poklesu průměrné mzdy.
- Konkrétní výši predikce průměrné hrubé mzdy vyhlásí MF každoročně svým sdělením.
- Konkrétní výši minimální mzdy vypočtenou na základě uvedeného postupu vyhlásí MPSV každoročně svým sdělením.

- Povinnost konzultovat koeficienty v rámci RHSD ČR bude stanovena zákoníkem práce.
- Orientační referenční hodnota bude stanovena v zákoníku práce.
- Výši koeficientu může vláda svým nařízením změnit před uplynutím období jen pokud dojde k podstatné změně vnitrostátních ekonomických podmínek.

Harmonogram postupu stanovení minimální mzdy v praxi:

- Nejpozději do 31. srpna 2024 bude vydána sdělením MF predikce průměrné hrubé mzdy pro kalendářní rok 2025.
- MPSV vypracuje analýzu přiměřené úrovně minimální mzdy a na základě toho navrhne po projednání se sociálními partnery cílenou relaci minimální a průměrné mzdy. Vláda stanoví svým nařízením dva koeficienty pro roky 2025 a 2026, které umožní přibližné dosažení cílené relace minimální a průměrné mzdy a zajistí přiměřenou úroveň minimální mzdy s přihlédnutím k orientační referenční hodnotě.
- MPSV na základě tohoto nařízení vlády vypočte a vyhlásí sdělením MPSV do 30. září 2024 výši minimální mzdy pro kalendářní rok 2025 a stejně bude postupovat i v roce 2026 při vyhlášení úrovně minimální mzdy pro rok 2026.
- V roce 2026 vláda stejným postupem (nařízením vlády) stanoví koeficienty pro roky 2027 a 2028. Následně ve výše uvedených termínech MPSV vyhlásí sdělením výši minimální mzdy pro kalendářní rok 2027 (resp. 2028).

Zaručená mzda

- V souvislosti se zavedením valorizačního mechanismu minimální mzdy a střednědobým záměrem postupného zvýšení podílu minimální mzdy a průměrné mzdy v národním hospodářství k cílené relaci se navrhuje upravit podobu právní úpravy zaručené mzdy, a to variantně:
 - **Úprava podoby zaručené mzdy (var. I)**
 - Zaměření ochrany na méně kvalifikované zaměstnance.
 - 4 skupiny prací (oproti dnešním 8) pro určení nejnižší úrovně zaručené mzdy (dále jen „NÚZM“), kritériem pro určení skupiny prací je kvalifikační náročnost prací (primárně dle vzdělání – 1. skupina základy vzdělání, základní vzdělání; 2. skupina střední vzdělání, střední s výučním listem; 3. skupina střední vzdělání s maturitní zkouškou, vyšší odborné vzdělání; 4. skupina vysokoškolské vzdělání).

- Výše NÚZM pro jednotlivé skupiny prací vyplývají z minimální mzdy a zákonem stanoveného koeficientu od 1,0 po 1,6
- 4. skupina – 1,6násobek minimální mzdy (vysokoškolské vzdělání)
- NÚZM vyhlášovány sdělením Ministerstva práce a sociálních věcí spolu s minimální mzdou.
- **Zrušení zaručené mzdy (var. II).**
 - Ochranu zaměstnanců před nepřiměřeně nízkým oceněním práce zajistí zvyšující se minimální mzda.
 - Podpora kolektivního vyjednávání a snížení administrativní zátěže zaměstnavatelů, snížení tlaku na růst mezd a platů.
 - Riziko – snížení ochrany zaměstnanců, snížení diferenciací a transparentnosti v odměňování, možný nárůst šedé ekonomiky a s tím spojené snížení příjmů veřejných rozpočtů z odvodů.

Vyhodnocení meziresortního připomínkového řízení

Meziresortní připomínkové řízení proběhlo od 11. října do 8. listopadu 2023. Materiál byl zaslán celkem na 85 připomínkových míst. Stanovisko zaslalo celkem 63 připomínkových míst. Připomínky vneslo celkem 30 připomínkových míst, z toho 24 připomínkových míst vneslo zásadní připomínky a 6 připomínkových míst pouze doporučující připomínky.

K variantám návrhu se připomínková místa vyjádřila následujícím způsobem:

- **k orientační referenční hodnotě k posouzení přiměřenosti minimální mzdy**
 - varianta **50 %** - 6 připomínkových míst
 - varianta **45 %** - 14 připomínkových míst
- **k zaručeným mzdám**
 - varianta **úpravy** na 4 skupiny prací – 13 připomínkových míst
 - varianta **zrušení** zaručené mzdy – 9 připomínkových míst

Připomínková místa podporující variantu zavádějící orientační referenční hodnotu 50 % průměrné hrubé mzdy v národním hospodářství (Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo obrany, Moravskoslezský kraj, Jihomoravský kraj, Asociace samostatných odborů, Českomoravská konfederace odborových svazů) poukazují na požadavky směrnice o přiměřených minimálních mzdách, kde je použití této orientační referenční hodnoty doporučeno.

Připomínková místa podporující orientační referenční hodnotu 45 % (Ministerstvo kultury, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo financí, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo zemědělství, Ministr pro evropské záležitosti, Karlovarský kraj, Svaz měst a obcí ČR, Sdružení místních samospráv ČR, Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů, Hospodářská komora ČR, Svaz průmyslu a dopravy ČR, Vedoucí Úřadu vlády) poukazují na dosavadní vývoj poměru minimální a průměrné mzdy v ČR (v roce 2023 odhadem cca 40 %).

Unie zaměstnavatelských svazů ČR, Hospodářská komora ČR a Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů preferují navázání minimální mzdy na statisticky zjištěnou průměrnou mzdu v národním hospodářství místo jejího odvozování z predikce průměrné mzdy v národním hospodářství. Hospodářská komora ČR navíc navrhuje použít nikoliv průměrnou mzdu v národním hospodářství, ale medián mezd, zároveň navrhuje umožnit pokles minimální mzdy při poklesu průměrné mzdy v národním hospodářství, resp. mediánu. Ministerstvo financí a Vedoucí Úřadu vlády navrhují zvolit orientační referenční hodnotu ve výši 40 % průměrné mzdy v národním hospodářství.

Připomínková místa podporující variantu zachování právní úpravy zaručené mzdy při současném snížení počtu skupin prací na 4 (Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo kultury, Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra, Ministr pro evropské záležitosti, Karlovarský kraj, Moravskoslezský kraj, Jihomoravský kraj, Asociace samostatných odborů, Českomoravská konfederace odborových svazů, Asociace dopravních, spedičních a servisních firem Čech, Moravy a Slezska, Kancelář veřejného ochránce práv, Nejvyšší státní zastupitelství) poukazují na ochrannou funkci tohoto institutu a rizika spojená s jeho případným zrušením.

Připomínková místa podporující návrh na zrušení zaručené mzdy (Ministerstvo financí, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo zahraničních věcí, Svaz měst a obcí ČR, Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů, Hospodářská komora ČR, Svaz průmyslu a dopravy ČR, Český úřad zeměměřičský a katastrální, Vedoucí Úřadu vlády) poukazují na administrativní zátěž spojenou s touto právní úpravou a na tlak, který vytváří na růst mezd a platů.

Své stanovisko k jednotlivým variantám nevyjádřila, nebo připomínky vůbec neuplatnila následující připomínková místa: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo životního prostředí, Ministr a předseda Legislativní rady vlády, Ministryně pro vědu, výzkum

a inovace, Místopředseda vlády pro digitalizaci, Zmocněnkyně vlády pro lidská práva, Liberecký kraj, Zlínský kraj, Plzeňský kraj, Pardubický kraj, Jihočeský kraj, Olomoucký kraj, Královéhradecký kraj, Hlavní město Praha, Středočeský kraj, Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR, Konfederace umění a kultury, Česká národní banka, Nejvyšší správní soud, Úřad pro přístup k dopravní infrastruktuře, Nejvyšší soud, Bezpečnostní informační služba, Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost, Akademie věd ČR, Nejvyšší kontrolní úřad, Český statistický úřad, Kancelář prezidenta republiky, Úřad pro ochranu osobních údajů, Státní úřad pro jadernou bezpečnost, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Úřad průmyslového vlastnictví, Úřad pro zahraniční styky a informace, Český telekomunikační úřad, Úřad pro studium totalitních režimů, Technologická agentura ČR.

V Praze dne 20. listopadu 2023